

## ประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด

ลักษณ์ ญาตินิยม, พย.บ.

อนัญญา สารีพร, พย.บ.

โรงพยาบาลนครพนม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม 48000

### บทคัดย่อ

**วัตถุประสงค์ :** เพื่อศึกษาประสิทธิผลของการใช้รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดต่อพฤติกรรม การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดา และการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน

**วัสดุและวิธีการ :** เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง กลุ่มตัวอย่างได้แก่ มารดาและทารกคลอดก่อนกำหนดที่ทารกเข้ารับการ รักษาที่หอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลนครพนม ในช่วงเดือนตุลาคม 2560-กันยายน 2561 จำนวน 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองคือกลุ่มที่มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดได้รับดูแลตามรูปแบบการวางแผนก่อนจำหน่ายทารกคลอด ก่อนกำหนด จำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุมคือกลุ่มที่มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดได้รับการดูแลตามปกติ เครื่องมือ ที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินพฤติกรรม การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดา และแบบบันทึกการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที และสถิติ ทดสอบฟิชเชอร์

**ผลการศึกษา :** 1) กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรม การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p < 0.01$ )

2) กลุ่มทดลองมีอัตราการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน น้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ ( $p < 0.05$ )

**ข้อสรุป :** การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จและสามารถนำไปไปสู่การปฏิบัติการวางแผน จำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีคุณภาพ

**คำสำคัญ :** รูปแบบการวางแผนจำหน่าย ทารกคลอดก่อนกำหนด

## Effectiveness of the Discharge planning model for Preterm infants

Luxana Yatniyom, B.N.S.

Ananya Sareeporn, M.N.S.

Nakhonphanom Hospital, Nakhon Phanom Province, Thailand 48000

### Abstract

**Objectives :** Aimed to investigate the effectiveness of the discharge planning model on maternal care behavior with preterm infants and readmission within 28 days.

**Materials and Methods :** This study was quasi-experimental research. The subjects included 60 patients who admitted in neonatal ward 2 Nakhonphanom Hospital during October 2017 and September 2018. The experimental group received caring follow the discharge planning model. The control group received conventional care. The data were analyzed by frequency, Percentage, mean, Standard deviation, t-test and fisher's exact.

**Results :** The results of the study revealed that

- 1) The mean score of maternal care behavior of preterm infants in Intervention group was significantly higher than control group ( $p < 0.01$ )
- 2) Rate of readmission within 28 days in Intervention group was significantly less than control group ( $p < 0.05$ )

**Conclusion :** The participation of multidisciplinary teams and maternal is the success factor, it bring to effective practice on preterm infants discharge planning.

**Key word :** Discharge planning model Preterm infant

## บทนำ

ทารกคลอดก่อนกำหนดเป็นปัญหาสำคัญของสาธารณสุขของประเทศไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น อุบัติการณ์ของทารกคลอดก่อนกำหนดโดยทั่วไปพบได้ประมาณร้อยละ 8-12 ของทารกที่คลอดทั้งหมด<sup>1</sup> และทารกคลอดก่อนกำหนดส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 40 จะมีน้ำหนักน้อย การคลอดก่อนกำหนดจะส่งผลกระทบต่อตัวทารกด้านร่างกาย โดยพบว่าจะมีภาวะการหายใจลำบากหรือหยุดหายใจ มีการเปลี่ยนแปลงอุณหภูมิกายเสี่ยงต่อการติดเชื้อในร่างกาย มีอาการท้องอืดหรือสำรอกนมบ่อย ซึ่งอวัยวะส่วนใหญ่ยังทำหน้าที่ได้ไม่สมบูรณ์ ด้านพัฒนาการอาจพบมีพัฒนาการช้ากว่าทารกคลอดครบกำหนด ด้านอารมณ์ มีอารมณ์แปรปรวนง่าย ด้านสติปัญญาเมื่อเข้าสู่วัยเรียนอาจมีปัญหาการเรียนรู้ ทักษะ และความจำ ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดอย่างต่อเนื่อง เพราะจะมีผลกระทบทั้งระยะสั้นและระยะยาว มารดาซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดที่จะทำหน้าที่ในการดูแลทารกกลุ่มนี้ จะต้องได้รับการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านความรู้และทักษะเพื่อให้สามารถดูแลทารกได้ ดังนั้นการวางแผนจำหน่ายตั้งแต่ทารกคลอดก่อนกำหนดเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลจนจำหน่ายกลับบ้านจึงมีความสำคัญยิ่ง การวางแผนจำหน่ายที่ดีจะทำให้มารดามีความรู้และทักษะและมีพฤติกรรมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยลดระยะเวลาการรักษาในโรงพยาบาล ลดการเกิดภาวะแทรกซ้อน และการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาลได้<sup>2</sup>

โรงพยาบาลนครพนมเป็นโรงพยาบาลขนาด 345 เตียง จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2558-2560 พบสถิติทารกคลอดก่อนกำหนดร้อยละ 10.70, 10.87 และ 11.33 ตามลำดับ<sup>3</sup> และติดอันดับ 1 ใน 5 ของโรคที่มีค่าใช้จ่ายสูงของแผนกกุมารเวชกรรม มีอัตราการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาลภายใน 28 วันหลังจำหน่ายถึงร้อยละ 5.8, 6.2 และ 5.4 ตามลำดับ<sup>3</sup>

จากการทบทวนกระบวนการวางแผนจำหน่ายทารก

คลอดก่อนกำหนดที่ผ่านมาพบว่ากระบวนการวางแผนจำหน่ายยังไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้มารดามีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ทักษะและด้านจิตใจในการดูแลทารกเมื่อกลับไปอยู่ที่บ้าน การวางแผนจำหน่ายส่วนใหญ่กระทำโดยพยาบาล ขาดการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ การให้ความรู้และฝึกทักษะมารดาไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนมีความหลากหลายไม่เป็นในแนวทางเดียวกันและที่เป็นปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การติดตามเยี่ยมเพื่อการดูแลต่อเนื่อง ดังนั้นทีมนำทางคลินิกกุมารเวชกรรมจึงได้ดำเนินการพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด โดยกำหนดให้นำผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด ได้แก่ ทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย กุมารแพทย์ เกสซึกร พยาบาลหอผู้ป่วย พยาบาลคลินิกนมแม่ พยาบาลศูนย์ดูแลต่อเนื่อง และมารดาทารกคลอดก่อนให้เข้ามาร่วมในกระบวนการดูแลตั้งแต่แรกเริ่ม พร้อมทั้งพัฒนาแนวทางกลไกที่จะทำให้การวางแผนจำหน่ายมีประสิทธิภาพ ได้แก่ แนวทางการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดสำหรับทีมสหสาขาวิชาชีพ การสอนให้ความรู้อย่างมีแบบแผนโดยกำหนดแผนการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร การนำมารดาเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด และมีการติดตามเยี่ยมเพื่อการดูแลต่อเนื่อง ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้เมื่อนำไปใช้จะพัฒนาความรู้และทักษะของมารดาทำให้มีพฤติกรรมที่ถูกต้องในการดูแลทารก เกิดผลลัพธ์ที่ดีคือทารกไม่มีภาวะแทรกซ้อนที่ต้องเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาล

## วัตถุประสงค์

1. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดกับกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามปกติ
2. เพื่อเปรียบเทียบอัตราการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันระหว่างกลุ่มที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบการ

วางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดกับกลุ่มที่ได้รับดูแลตามปกติ

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (quasi-experimental research) แบบสองกลุ่มวัดผลครั้งเดียว (the posttest-only design with nonequivalent groups)

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือมารดาและทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ที่ทารกเข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 โรงพยาบาลนครพนมระหว่างตุลาคม 2560 ถึงกันยายน 2561 โดยกำหนดเกณฑ์คุณสมบัติดังนี้

#### มารดาคลอดก่อนกำหนด :

- 1) เป็นมารดาหลังคลอดที่มีบุตรเป็นทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ ทารกเข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 และวางแผนที่จะเลี้ยงดูทารกด้วยตนเอง
- 2) มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงและไม่เป็นโรคติดต่อที่สามารถแพร่เชื้อได้และเป็นอันตรายต่อทารก
- 3) พูด ฟัง อ่านภาษาไทยเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้
- 4) ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

#### ทารกคลอดก่อนกำหนด :

- 1) เป็นทารกคลอดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์
- 2) เข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยกุมารเวชกรรม 2 ตั้งแต่แรกเกิด
- 3) ไม่มีความพิการและความผิดปกติสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโต ได้แก่ ปากแหว่งเพดานโหว่ ปอดเรื้อรัง และโรคหัวใจพิการแต่กำเนิด
- 4) มารดาทารกอนุญาตให้เข้าร่วมในการวิจัย

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างคำนวณจากสูตรการทดลอง 2 กลุ่มที่เป็นอิสระต่อกันโดยกำหนดความเชื่อมั่นที่ .05 กำหนดอำนาจทดสอบ (Power of test) ที่ .80 ขนาดอิทธิพล (Effect size) เท่ากับ .80 ซึ่งคำนวณได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างกลุ่มละ 30 คน เป็นกลุ่มทดลองคือ กลุ่มมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดที่พัฒนาขึ้นจำนวน 30 คน และกลุ่มควบคุม คือ กลุ่มมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดที่ได้รับการดูแลตามปกติจำนวน 30 คน

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ประเภท

1. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง ได้แก่ รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด ประกอบด้วย 1)การกำหนดโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ของทีมนสหสาขาวิชาชีพ 2) การวางแผนจำหน่าย 5 ขั้นตอน คือ (1) ประเมินปัญหาและความต้องการ (2) การวินิจฉัยปัญหา (3) กำหนดแผนจำหน่าย (4) ปฏิบัติตามแผนโดยใช้ D-method (5) การประเมินผล และ3) การติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์ ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านได้ค่าความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ 1

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามพฤติกรรมของมารดา ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมโดยมีเนื้อหาครอบคลุมพฤติกรรม 6 ด้านจำนวน 20 ข้อ ได้แก่1) การดูแลอุณหภูมิกาย 2) การดูแลการหายใจ 3) การดูแลสารอาหารและน้ำ 4) การดูแลการป้องกันการติดเชื้อ 5)การดูแลส่งเสริมพัฒนาการตามวัย และ6) การดูแลเบื้องต้นเมื่อมีอาการผิดปกติ ลักษณะแบบสอบถามเป็นมาตรลิเคิร์ต (Likert scale) 4 ระดับคือ ปฏิบัติประจำ ปฏิบัติบางครั้ง ปฏิบัติน้อย ไม่ปฏิบัติเกณฑ์ เกณฑ์การให้คะแนนปฏิบัติประจำ ได้ 3 คะแนน ปฏิบัติได้บางครั้งได้ 2 คะแนน ปฏิบัติน้อย

ได้ 1 คะแนน ไม่ได้ปฏิบัติได้ 0 คะแนน การแปลผลระดับคะแนน โดยอิงเกณฑ์ตามระดับคะแนนซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับดังนี้ คะแนนเฉลี่ย 0-1.00 มีความสามารถในการดูแลผู้ป่วยระดับต่ำ คะแนนเฉลี่ย 1.01- 2.00 มีความสามารถในการดูแลผู้ป่วยระดับปานกลาง คะแนนเฉลี่ย 2.01-3.00 มีความสามารถในการดูแลผู้ป่วยระดับสูง ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านได้ความตรงเนื้อหาเท่ากับ .94 นำแบบสอบถามไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้ (Try out) มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดจำนวน 10 คน นำข้อมูลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มควบคุมจนครบตามจำนวน ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการคำนวณไว้ก่อนแล้วจึงดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดและเก็บรวบรวมข้อมูลในกลุ่มทดลอง

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง การกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมของมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดวิเคราะห์โดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบคะแนน พฤติกรรมของมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยสถิติทดสอบค่าที (t-test) เปรียบเทียบการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมโดยสถิติทดสอบฟิชเชอร์

### การพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้ผ่านการพิจารณาและได้รับอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โรงพยาบาลนครพนมเลขที่ NP- EC11- No.34/2560 ผู้วิจัยได้เข้าพบมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดเพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการทำวิจัยอธิบายให้ทราบถึงวัตถุประสงค์วิธีการวิจัย โดยผู้ดูแลผู้ป่วยสมัครใจเข้าร่วมในการวิจัยโดยไม่มีข้อบังคับใด ๆ และสามารถยุติการเข้าร่วมการทำวิจัยในช่วงใดก็ได้ โดยไม่ต้องแจ้งเหตุผลกับผู้วิจัยและไม่มีผลต่อการรักษาที่ได้รับ

### ผลการศึกษา

#### 1. ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

1.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นมารดาทารกคลอดก่อนกำหนด กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาทั้งหมด 60 คน แบ่งเป็นกลุ่มควบคุม 30 คน และกลุ่มทดลอง 30 คน โดยมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 66.66 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.67 ประกอบอาชีพแม่บ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40 และมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 73.33 มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.67 ประกอบอาชีพแม่บ้านมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.0 พบว่ามารดาทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด (ร้อยละ 100.00) มีสามีและญาติพี่น้องเป็นผู้ช่วยดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดเท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 66.67

มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มทดลองส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 90 ส่วนใหญ่มีสามีเป็นผู้ช่วยดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด คิดเป็นร้อยละ 68.97

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะของมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดของกลุ่มควบคุม และกลุ่มทดลองจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ และการมีผู้ช่วยอาชีพ

| ข้อมูลทั่วไปมารดาทารกคลอดก่อนกำหนด                | กลุ่มควบคุม (n=30) |        | กลุ่มทดลอง (n=30) |        |
|---------------------------------------------------|--------------------|--------|-------------------|--------|
|                                                   | จำนวน              | ร้อยละ | จำนวน             | ร้อยละ |
| <b>อายุ</b>                                       |                    |        |                   |        |
| ต่ำกว่า 20 ปี                                     | 5                  | 16.67  | 3                 | 10.00  |
| 20-30 ปี                                          | 20                 | 66.66  | 22                | 73.33  |
| 31-40 ปี                                          | 5                  | 16.67  | 5                 | 16.67  |
| อายุเฉลี่ย $X=26.30$ S.D=5.55, $X=26.40$ S.D=5.46 |                    |        |                   |        |
| <b>ระดับการศึกษา</b>                              |                    |        |                   |        |
| ประถมศึกษา                                        | 6                  | 20.00  | 4                 | 13.33  |
| มัธยมศึกษา                                        | 11                 | 36.67  | 11                | 36.67  |
| ต่ำกว่าปริญญาตรี                                  | 9                  | 30.00  | 9                 | 30.00  |
| ปริญญาตรี                                         | 4                  | 13.33  | 6                 | 20.00  |
| <b>อาชีพ</b>                                      |                    |        |                   |        |
| แม่บ้าน                                           | 12                 | 40.00  | 11                | 36.67  |
| ค้าขาย                                            | 10                 | 33.33  | 5                 | 16.67  |
| รับจ้าง                                           | 5                  | 16.67  | 7                 | 23.33  |
| พนักงาน                                           | 3                  | 10.00  | 4                 | 13.33  |
| กำลังศึกษา                                        | -                  | -      | 3                 | 10.00  |
| <b>ประสบการณ์การดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด</b>         |                    |        |                   |        |
| มี                                                | 1                  | 20.00  | 1                 | 10.00  |
| ไม่มี                                             | 29                 | 80.00  | 29                | 90.00  |
| <b>การมีผู้ช่วยดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด</b>          |                    |        |                   |        |
| ไม่มี                                             | 0                  | 0.00   | 1                 | 3.33   |
| มี                                                | 30                 | 100.00 | 29                | 96.67  |
| สามี                                              | 20                 | 66.67  | 20                | 68.97  |
| ญาติพี่น้อง                                       | 10                 | 33.33  | 9                 | 31.03  |

1.2 ข้อมูลทั่วไปของทารกคลอดก่อนกำหนด ทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มควบคุมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.00 อายุครรภ์อยู่ระหว่าง 32-36 สัปดาห์ คิดเป็นร้อยละ 96.97 น้ำหนักแรกคลอดอยู่ระหว่าง 1,501-2,500 กรัม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 96.67 มีจำนวนวันนอน ณ วันที่จำหน่าย ทารกส่วนใหญ่น้อยกว่า 14 วัน คิดเป็นร้อยละ 83.33 และมีน้ำหนัก ณ วันที่จำหน่ายทารก อยู่ระหว่าง 2,001-2,500 กรัม คิดเป็นร้อยละ 86.67

ทารกคลอดก่อนกำหนดในกลุ่มทดลองส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 56.67 อายุครรภ์อยู่ระหว่าง

32-36 สัปดาห์ ร้อยละ 100.00 น้ำหนักแรกคลอดอยู่ระหว่าง 1,501-2,500 กรัมมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95 มีจำนวนวันนอน ณ วันที่จำหน่ายทารกน้อยกว่า 14 วัน คิดเป็นร้อยละ 75 และมีน้ำหนัก ณ วันที่จำหน่ายทารก อยู่ระหว่าง 2,001-2,500 กรัม มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 90.00 มีจำนวนวันนอน ณ วันที่จำหน่ายทารกน้อยกว่า 14 วัน คิดเป็นร้อยละ 73.33 และมีน้ำหนัก ณ วันที่จำหน่ายทารก อยู่ระหว่าง 2,001-2,500 กรัม มากที่สุด ร้อยละ 90.00

(ตาราง 2)

**ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของลักษณะของทารกคลอดก่อนกำหนดของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง จำแนกตามเพศ อายุครรภ์ น้ำหนักแรกคลอด จำนวนวันนอน ณ วันที่จำหน่ายทารกและ น้ำหนักทารก ณ วันที่จำหน่าย**

| ข้อมูลทั่วไปมารดาทารกคลอดก่อนกำหนด     | กลุ่มควบคุม (n=30) |        | กลุ่มทดลอง (n=30) |        |
|----------------------------------------|--------------------|--------|-------------------|--------|
|                                        | จำนวน              | ร้อยละ | จำนวน             | ร้อยละ |
| <b>เพศ</b>                             |                    |        |                   |        |
| ชาย                                    | 12                 | 40.00  | 13                | 43.33  |
| หญิง                                   | 18                 | 60.00  | 17                | 56.67  |
| <b>อายุครรภ์</b>                       |                    |        |                   |        |
| < 32 wks                               | 1                  | 3.33   | -                 | -      |
| 32-36 wks                              | 29                 | 96.97  | 30                | 100.00 |
| <b>น้ำหนักแรกคลอด</b>                  |                    |        |                   |        |
| < 1,500 กรัม                           | 1                  | 3.33   | -                 | -      |
| 1,501-2,500 กรัม                       | 29                 | 96.67  | 30                | 100.00 |
| <b>จำนวนวันนอน ณ วันที่จำหน่ายทารก</b> |                    |        |                   |        |
| < 14 วัน                               | 25                 | 83.33  | 22                | 73.33  |
| 15-30 วัน                              | 5                  | 16.67  | 8                 | 26.67  |
| <b>น้ำหนักทารก ณ วันที่จำหน่าย</b>     |                    |        |                   |        |
| 1,800-2,000 กรัม                       | 4                  | 13.33  | 3                 | 10.00  |
| 2,001-2,500 กรัม                       | 26                 | 86.67  | 27                | 90.00  |

2. ประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด

2.1 เปรียบเทียบคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดาระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดเท่ากับ 55.05 ส่วนเบี่ยง

เบนมาตรฐานเท่ากับ 2.1 กลุ่มควบคุมมีค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดเท่ากับ 41.03 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.9 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของทั้งสองกลุ่มพบว่า แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p < .01$ )

### ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดา ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

| กลุ่มตัวอย่าง       | คะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอด |     | t     | p-value |
|---------------------|------------------------------|-----|-------|---------|
|                     | ก่อนกำหนดของมารดา            |     |       |         |
|                     | $\bar{X}$                    | S.D |       |         |
| กลุ่มทดลอง (n= 30)  | 55.05                        | 2.1 | 14.21 | .000    |
| กลุ่มควบคุม (n= 30) | 41.03                        | 2.9 |       |         |

$p^* = 0.01$

2.2 เปรียบเทียบการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาลภายใน 28 วันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ไม่พบการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันของทารกในกลุ่ม

ทดลอง ส่วนในกลุ่มควบคุม พบการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาลภายใน 28 วัน จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 13.3 (ตารางที่ 4)

### ตารางที่ 4 เปรียบเทียบการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันของทารกคลอดก่อนกำหนดระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่ม

| ควบคุม<br>กลุ่มตัวอย่าง | การกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน |            | p-valve |
|-------------------------|-------------------------------|------------|---------|
|                         | เกิด                          | ไม่เกิด    |         |
| กลุ่มทดลอง(n= 30 )      | 0 (0.0)                       | 30 (100.0) | 0.024*  |
| กลุ่มควบคุม(n= 30 )     | 4 (13.33)                     | 28 (86.4)  |         |

\* $p < 0.05$

## การอภิปรายผล

1. พฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด พบว่า กลุ่มมารดาที่ได้รับการพยาบาลตามรูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด (กลุ่มทดลอง) มีคะแนนพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดสูงกว่ากลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ (กลุ่มควบคุม) อธิบายได้ว่ารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดนี้ได้รับการเตรียมความพร้อมมารดาทารกคลอดก่อนกำหนดอย่างมีแบบแผนจากทีมสหสาขาวิชาชีพโดย มีการเรียนรู้โดยการเรียนรู้แบบตัวต่อตัว มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีเพื่อให้มารดาทารกคลอดก่อนกำหนด ผ่อนคลายพร้อมที่จะเรียนรู้ ถ้ามีความสงสัยก็มีความกล้าที่จะซักถามข้อสงสัยต่างๆทำให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในการปฏิบัติ ในด้านการฝึกทักษะได้มีการสอนสาธิตและให้ฝึกปฏิบัติการดูแลทารกโดยได้นำมารดาเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทารกพร้อมกับฝึกปฏิบัติทักษะที่จำเป็นในการดูแลทารกทั้งทางด้านร่างกาย ด้านส่งเสริมพัฒนาการ ขณะฝึกปฏิบัติพยาบาลก็จะชี้แนะ เสริมแรง ให้ข้อมูลย้อนกลับ การมีประสบการณ์หรือการกระทำที่ประสบผลสำเร็จด้วยตนเองส่งผลให้มารดาทารกคลอดก่อนกำหนดมีการรับรู้ความสามารถของตนเองเกิดความมั่นใจ นำไปสู่การมีพฤติกรรมการดูแลทารกที่ถูกต้องและสม่ำเสมอ<sup>4-5</sup> นอกจากการสอนที่มีประสิทธิภาพในรูปแบบการวางแผนการจำหน่ายนี้ได้มีการติดตามดูแลต่อเนื่องโดยการติดตามเยี่ยมทางโทรศัพท์เพื่อให้คำแนะนำซักถามอาการของทารกซึ่งจะเป็นแรงกระตุ้นให้มารดามีพฤติกรรมในการดูแลทารกทั้งหมดจึงส่งผลให้การศึกษาพบว่ามารดาที่ได้รับการดูแลตามรูปแบบการวางแผนก่อนจำหน่ายมีคะแนนพฤติกรรมสูงกว่ามารดาในกลุ่มที่ได้รับการพยาบาลตามปกติ ซึ่งสอดคล้องการศึกษาของสมทรง คำฝ่าย<sup>6</sup> ที่ศึกษาผลการเตรียมความพร้อมมารดาต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนดและพฤติกรรมการดูแลทารก ผลการศึกษาพบว่า มารดาที่ได้รับการเตรียมมีการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด

สูงกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการเตรียมและมีพฤติกรรมการดูแลทารกถูกต้องมากกว่ามารดาที่ไม่ได้รับการเตรียมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p < .01$ ) และการศึกษาของกันทิมา ชาวเหลือง และคณะ<sup>7</sup> ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดโดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพ ผลการศึกษาพบว่ามารดามีความรู้และพฤติกรรมในการดูแลทารกอยู่ในระดับดี

2. อัตราการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน ผลการศึกษาพบว่า อัตราการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันระหว่างทารกที่มารดาได้รับการพยาบาลตามรูปแบบการวางแผนการจำหน่าย (กลุ่มทดลอง) กับทารกที่มารดาได้รับการพยาบาลตามปกติ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ( $p < 0.05$ ) โดยไม่พบการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วันในกลุ่มที่มารดาได้รับการพยาบาลตามรูปแบบการวางแผนการจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนด ทั้งนี้อธิบายได้ว่าเป็นผลจากการที่มารดามีความรู้และทักษะและมีพฤติกรรมการดูแลทารกได้ตามแผนการดูแลโดยประเมินจากคะแนนพฤติกรรมที่มีค่าคะแนนอยู่ในระดับสูง ( $\bar{X} = 55.00$ ,  $S.D. = 2.1$ ) จึงเป็นผลให้การศึกษาครั้งนี้ไม่พบการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกันทิมา ชาวเหลือง และคณะ<sup>7</sup> ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดโดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพเพื่อส่งเสริมการดูแลต่อเนื่อง ผลการศึกษาพบว่า ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน และการกลับมารักษาซ้ำภายใน 28 วัน และสอดคล้องกับการศึกษาของสมจิตต์ อุทยานสุทธิ และคณะ<sup>8</sup> ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกเกิดก่อนกำหนดโรงพยาบาลตำรวจ ผลการศึกษาพบว่าทารกที่มารดาได้รับการวางแผนจำหน่ายตามรูปแบบที่พัฒนาขึ้นไม่มีการกลับมารักษาซ้ำในโรงพยาบาล

จากผลการศึกษาสรุปได้ว่า การวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดโดยการมีส่วนร่วมของทีมสหสาขาวิชาชีพและการนำมารดาเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทารกจะทำให้มารดามีความรู้และทักษะในการดูแลทารกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## เอกสารอ้างอิง

1. Bums, N., and Grove, S.K. The practice of nursing research: Conduct, Critique, &Utilization. 4thed. New York: W.B. Saunders Company; 2001.
2. สุจินดา เพชรมั่ง, ก่อแก้ว กะสิรักษ์, จีรารวรรณ พญารัง. ผลของการให้ความรู้ต่อการปฏิบัติของพยาบาลเพื่อการส่งเสริมพัฒนาการทารกแรกเกิด. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้ 2559;3(3): 111-126.
3. งานเวชระเบียนและสถิติ โรงพยาบาลนครพนม. สรุปสถิติผู้ป่วย พ.ศ. 2556-2558 (เอกสารอัดสำเนา). นครพนม: โรงพยาบาล ; (ม.ป.ป.).
4. วันเพ็ญ พุ่มเกตุ, รัตน์ศิริ ทาโต. ผลของโปรแกรมการรับรู้ความสามารถของตนเองโดยการสอนแนะต่อพฤติกรรมการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนดของมารดาวัยรุ่นนครแรก. วารสารสมาคมพยาบาลไทย 2551; 1(1): 53-67.
5. ปราณี ผลอนันต์, ศรีพรรณ กันธวัจ, พิมพาภรณ์ กลั่นกลิ่น, การมีส่วนร่วมของมารดาในการดูแลทารกคลอดก่อนกำหนด ในหอภิบาลทารกแรกเกิด และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. 2556; 40(1): 89-101.
6. สมทรง เค้าฝาย. ผลการเตรียมมารดาต่อการรับรู้ความสามารถของตนเองในการดูแลคลอดก่อนกำหนดและพฤติกรรมการดูแลทารก [วิทยานิพนธ์ปริญญาโท]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2541.
7. กันทิมา ขาวเหลือง, ปรียกมล รัชกุล, เรณู พุกบุญมี. การพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกคลอดก่อนกำหนดที่ส่งเสริมการดูแลต่อเนื่อง. วารสารวิจัยทางวิทยาศาสตร์สุขภาพ 2555; 6(1): 27-38.
8. สมจิตต์ อุทยานสุทธิ, ศรีนวล สถิตวิทยานันท์, วันเพ็ญ ภิญโญภาคสกุล. การพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายทารกเกิดก่อนกำหนด โรงพยาบาลตำรวจ.วารสารพยาบาลตำรวจ 2558; 7(2): 145-160.